

Kļūdaina Apvienoto Nāciju organizācijas Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma – pārdevuma līgumiem (CISG) normu izmantošana atsevišķos Latvijas Republikas tiesas nolēmumos

Atslēgvārdi: Latvijas Republikas tiesu prakse, CISG, CISG piemērošana

1. Viens no būtiskākajiem tiesību aktiem starptautisko tirdzniecības tiesību jomā ir Apvienoto Nāciju organizācijas Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma – pārdevuma līgumiem (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*) (turpmāk tekstā –Konvencija vai CISG). Šis starptautiskais tiesību akts harmonizēja un unificēja vairāku pasaules valstu tirdzniecību regulējošos normatīvos aktus, un tika uzskatīts, ka tas ir samazinājis darījumu izmaksas un paaugstinājis juridisko noteiktību. Konvencijai pašlaik ir pievienojušās 94 dalībvalstis, arī Latvija ir viena tās dalībvalstīm, pievienojoties 1997.gadā.

2. Konvencijā ir skaidri norādīts, ka šīs tieši piemērojamās starptautiskās vienotās normas regulē preču starptautiskā pirkuma – pārdevuma līgumus, starp pusēm, kas atrodas dažādās Konvencijas dalībvalstīs vai arī kad atbilstoši starptautisko privāttiesību normām ir piemērojamas attiecīgās Konvencijas dalībvalsts tiesības (Konvencijas 1. panta pirmās daļas b) punkts). Tāpat no Konvencijas izriet, ka šīs Konvencijas normu piemērošanā ir būtiski četri kritēriji. Pirmkārt, jābūt pirkuma pārdevuma darījumam. Otrkārt, darījumam ir jābūt starptautiskam, t.i., iesaistītajām pusēm ir jābūt no dažādām Konvencijas dalībvalstīm. Treškārt, darījumam ir jābūt par konkrētu preču pirkšanu – pārdošanu, kas nav izslēgtas no Konvencijas tvēruma un neietver pakalpojuma veikšanu. Visbeidzot, iesaistīto pušu darījumam ir komerciāls jeb saimniecisks raksturs. Proti, Konvenciju piemēro t.s., B2B (*Business-to-business*), nevis B2C (*Business-to-consumer*) attiecībām.

3. Konvencijas vispārīgie noteikumi nosaka, ka, Konvencijas interpretēšanā ir jāņem vērā tās starptautiskais raksturs, nepieciešamība veicināt tās vienveidīgas piemērošanas sasniegšanu un godprātības ievērošanu starptautiskajā tirdzniecībā. Konvencijas vienveidīgas piemērošanas sasniegšanu vislabāk var izvērtēt analizējot konkrētas Konvencijas dalībvalsts tiesu praksi, proti, pētot vai notiek Konvencijas piemērošana tajos gadījumos, kur tā jāpiemēro un vai tā tiek piemērota pareizi un ne mazāk būtiska ir Konvencijas piemērošana atbilstoši tās saturam un mērķiem.

4. Minētā analīze tika veikta izmantojot Latvijā elektroniski pieejamo anonimizēto nolēmumu vietni <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi>. Tika pētīti 83 tiesu nolēmumi civillietās, kuri atlasīti ar atslēgvārdiem (frāzi) “*Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma*” (ievadformās atļauts ievadīt ne vairāk kā 50 burtu vai skaitļu). Autore minētajos nolēmumos analizēja ne tikai Konvencijas normu piemērošanas pamatotību, bet arī to, cik korekta ir kādu no pušu pārstāvjiem vai tiesas atsaukšanās uz Konvencijas normām, vai Konvencijā iekļauto terminu un definīciju izmantošana tādos tiesiskajos apstākļos, kas nav uzskatāmi par B2B vai B2C attiecībām atbilstoši, vai arī atsaukšanās uz CISG nacionāla līmeņa strīdos (kur nav konstatējami iepriekšminēto četrus kritēriju kopums).

5. Tiesu prakses analīze atklāja, ka tiesām ir problemātiska Konvencijas vienveidīgas piemērošanas sasniegšana, un tās nereti starptautiskās tiesību normas skata caur nacionālo tiesību prizmu. Šo pētījuma daļu autore sīkāk analizē citā darbā.

6. Tiesību zinātnieki Latvijā ir izmantojuši Konvencijas 79.pantu, lai vispārīgi formulētu nepārvaramas varas apstākļus (kas atbilstoši Konvencijai tomēr nav nepārvaramas varas apstākļi to klasiskajā izpratnē, bet gan šķēršļi jeb apstākļi, kurus puses nespēj kontrolēt (*Impediment beyond control*) vai Konvencijas 14.-24.pantus, lai formulētu “akcepta”, “ofertes” jēdzienus, tomēr jāatceras, ka gan Konvencijas 79.pants un tajā minētā “Nepārvaramas varas” definīcija, gan jēdzieni “oferte” un “akcepts” līgumu slēgšanā ir radīti tieši pašai Konvencijai. Konvencijas normas ir veidotas ar mērķi nodrošināt rūpīgu līdzsvaru starp pircēja un pārdevēja interesēm, pēc būtības divām vienlīdzīgām pusēm (no dažādām valstīm) savās tiesībās un pienākumos. Autore uzskata, ka ir nekorekti un Konvencijas sfērai un mērķiem neatbilstoši izmantot no Konvencijas normām izrietošos jēdzienus nacionāla līmeņa civiltiesiskos strīdos, piemēram, par parāda atmaksas grūtībām vai kādas puses saistību atbrīvošanu nepārvaramas varas dēļ, kas skar banku un fizisko vai juridisko personu tiesiskās attiecības. Autore pieļauj, ka tiesa un/vai pušu pārstāvji ir vēlējušies Konvencijas normas piemērot pēc analogijas, tomēr pilnvērtīgas tiesas domas izpratnei nereti iztrūkst viedokļa pamatotības argumentu.

7. Arī no pakalpojuma līguma izrietošo civiltiesisko strīdu risināšana nav Konvencijas pielietojuma sfērā. Tomēr pētījumā tika konstatēts pretējais. Piemēram, strīdā starp autostāvvietu operatoru un kādu fizisku personu, kura vairākas reizes nebija samaksājusi par automašīnu novietošanu teritorijā, ko apsaimniekoja autostāvvietas operators, tiesa pat atzina, ka Konvencija tieši neregulē attiecības, kas rodas no pakalpojuma līguma attiecībām vienas valsts ietvaros, tomēr uzskatīja, ka ir pamats piemērot Konvencijas ofertes definīciju un Konvencijas regulējumu (CISG 14.-24.pantus, kas regulē līguma slēgšanu) (skatīt 2017.gada 30.janvāra spriedumu lietā Nr. C33324315).

8. Ņemot vērā augstāk minēto, autore uzskata, ka ir pamats diskutēt par Latvijas Republikas tiesu praksē, iespējams, jaunu Konvencijas normu deformēšanas veidu, proti, nekorektu Konvencijas normu pielietojumu ārpus tās pielietojuma sfēras, kas apdraud Konvencijas vienveidīgas piemērošanas nodrošināšanu.

